

GEOGRAFICKÉ PODMÍNKY a jejich vliv na obranu

Geografické prostředí, zejména reliéf terénu, bezesporu sehrává významnou roli při volbě způsobů použití armády k obraně České republiky. Neustálá znalost a studium vojenskogeografických podmínek na území ČR, ale i v přilehlých oblastech sousedních států, správné vyvozování závěrů z vojenskogeografického hlediska může ovlivnit přípravu a vedení obranných operací. Má značný význam i pro přípravu velitelů, štábů i vojsk.

Při hodnocení vojenskogeografických podmínek na území ČR lze konstatovat, že pro zabezpečení obrany jsou tyto relativně příznivé. Především na území Čech lze s výhodou využít příhraničních pohoří, která jsou pásmová, s průběhem podél státní hranice s nízkou kapacitou hraničních přechodů a se ztíženým přístupem ke státní hranici. Kapacita operačních směrů je poměrně nízká, zejména bezprostředně u státní hranice, ovšem po překonání příhraničních pohoří se otvírají vhodné přístupy do prostoru Čech.

Přestože terén je pro obránce u státní hranice výhodný, mohlo by spoléhání se pouze na tuto výhodnost být značně ošidné, protože pohoří nejsou příliš hluboká

(do 20 km). Při využití překvapení a zmocnění se protivníkem několika hraničních přechodů s vyšší kapacitou, není v hloubce významnějších překážek, které by omezovaly rozvinutí jeho dalších sil.

V prostoru jižních Čech a Moravy je hranice, z hlediska charakteru terénu, značně různorodá. V jižní části od Šumavy až po Slavonice a v severní části od Orlických hor až po Krnov lze terén hodnotit obdobně jako v prostoru Čech.

Dobře přístupná a otevřená je státní hranice na Moravě v úseku Slavonice, Břeclav, Velká Javořina a Krnov, Třinec. Přitom ne nevýznamný i z hlediska konfliktu většího rozsahu (regionálního) je operační směr Vídeň, Přerov, Ostrava, Katovice a opačně.

Z uvedených skutečností plyne **nutnost organizovat obranu:**

- v prostoru Čech s důrazem na přehrazení hraničních přechodů a s rozmístěním hlavních sil v hloubce k ničení protivníka, který pronikne přes státní hranici, k obraně prostorů operačního významu, a také proti silným výsádkům a aeromobilním vojskům,

- v prostoru Moravy s úsilím obrany k zabezpečení státní hranice v jižní, jiho-východní a severovýchodní části s dalším využitím terénu v hloubce (mohou to být Chřiby, Oderské vrchy, Nízký Jeseník, Hostýnské vrchy, řeka Morava) a zejména Českomoravské vrchoviny k zabránění proniknutí protivníka do prostoru Čech z východu. (Neuvažují napadení ze všech směrů současně.)

Myslím si, že **využití terénu v hloubce** je v současné době **nedoceněno**, což plyne zejména ze snahy vyřešit možný konflikt bezprostředně u státní hranice. To poněkud odporuje zásadám prostorové obrany, kdy především proti silnému protivníkovi je vhodné vyhnout se sražení bezprostředně u státní hranice, kde by mohla být zničena většina sil bránících daný prostor. Naopak je výhodnější členit sestavy do hloubky. Prvními sledy rozdělovat síly protivníka, zpomalovat jejich postup, vyčerpávat je. Druhými sledy vést protizteče a protiúder, manévrovat vojsky zpod úderů, na ohrožené směry apod.

Při hodnocení terénu nebývá zpravidla brán do úvahy význam Českomoravské vrchoviny. Přitom celá Českomoravská vrchovina se může stát prostorem, kam mohou být vojska sražena z kteréhokoli směru. Současně může být prostorem, který vzhledem ke své členitosti ještě umožňuje vedení obrany omezenými silami i po ztrátách v předchozích bojích.

Členitý, horský a zalesněný terén v prostoru na státní hranici také zvyšuje možnosti použití vojsk územní obrany, protože v otevřeném, tankům dostupném terénu je jejich využití značně diskutabilní.

Uvedené skutečnosti ale odpovídají klasickým pohledům na vedení operací, kdy uvažujeme relativně souvislé fronty, na straně útočníka i obránce se proti sobě vytvářejí silná uskupení, protivník bude útočit na směrech, soustřeďovat úsilí k ovládnutí důležitých prostorů atd. V tomto případě pak terén v horských a zalesněných oblastech hodnotíme jako **neprůchodný, nebo obtížně průchodný, tudíž dobře bránitelný omezenými silami.**

Ale existuje i možnost jiného, nestandardního způsobu působení protivníka (použití jeho vojsk). Není přece vyloučeno pronikání malých skupin a jednotek ve velkém počtu, i bez těžké bojové techniky, ale s lehkými přenosnými zbraňovými komplety. V tomto případě se naopak nejnebezpečnějšími směry a prostory ohro-

žení stávají pohoří a zalesněný terén, kde tyto malé síly mohou využít lesních (polních) cest pro těžkou techniku nesjízdňých, nebo postupovat i přímo terénem. **Byl-li předem horský a zalesněný terén vyhodnocen jako neprůchodný, je zpravidla bráněn jen omezenými silami, což naopak usnadňuje pronikání malých skupin protivníka mezerami v sestavě vojsk nebo ničení vojsk, která zaujala obranu v relativně izolovaných opěrných bodech a rajonech.** Současně terén v horách a lesích ztěžuje organizaci a vedení obrany a proti takovému malým skupinám ji nebude možno vést dosud uplatňovanými způsoby - tj. budováním opěrných bodů a rajonů, jak jsme doposud zvyklí. V nepřehledném terénu bude účelnější spíše hlídkování, pozorování, léčky a členění sestavy do hloubky s možností manévru silami v hloubce na směry postupu pronikajícího protivníka a jeho ničení z předem připravených nebo i neplánovaných čar a prostorů.

Přecenění a nekritické zhodnocení využití horského terénu při státní hranici se za určitých situací může stát i pastí, ve které mohou být vojska uzavřena a izolována. Může k tomu dojít především při hromadném použití silných výsadků a aeromobilních vojsk protivníka, jejichž organizační struktury i výzbroj umožňují vést rovnocenný boj s polními vojsky. Přitom jedním z úkolů výsadkových a aeromobilních vojsk může být právě izolace vojsk v prostorech u státní hranice a dalšími úkoly pak ničení objektů, ovládnutí prostorů v hloubce apod.

V tomto příspěvku jsem si nedal za cíl provést důsledné a všestranné vyhodnocení terénu při státní hranici, ale snažil jsem se upozornit na některé aspekty, které ve vztahu k hodnocení terénu je potřebné brát v úvahu. Chtěl jsem upozornit, že mnohdy je význam a vliv terénu přeceněn, jindy naopak. Je třeba zdůraznit, že hodnocení terénu úzce souvisí s předpokládaným způsobem vedení bojové činnosti protivníkem, přičemž není nutné se za každou cenu držet zažitých stereotypů.